

Præsentation af hovedresultater fra projektet:

"Virksomheders økonomiske omkostninger og gevinster ved interventioner i arbejdsmiljøet og deres betydning for arbejdsmiljøarbejdet"

- Hvad skal der til, for at en arbejdsmiljøindsats bliver vellykket?
- Er en vellykket indsats også lønsom?
- Hvilke økonomiske gevinster kan vellykkede indsatser give?

Per Tybjerg Aldrich, projektleder

Fakta om projektet

Titel: Virksomheders økonomiske omkostninger og gevinster ved interventioner i arbejdsmiljøet og deres* betydning for arbejdsmiljøarbejdet

*dvs. omkostningerne og gevinsterne

Type: Udviklingsprojekt

Udførende: COWI

Periode: 1. januar 2013 – 31. august 2016

Finansiering: Arbejds miljøforskningsfonden (projekt nr. 31-2012-09)

Formål

- > At udvikle materiale, som virksomheder kan anvende til at fremme lønsomme investeringer i bedre arbejdsmiljø
- > Delmål:
  - > At undersøge, hvordan økonomiske overvejelser indgår i beslutninger om og udformning af interventioner i arbejdsmiljøet
  - > At opgøre virksomheders økonomiske omkostninger til investeringer i arbejdsmiljøet
  - > At opgøre virksomheders økonomiske gevinster ved investeringer i arbejdsmiljøet
  - > At udvikle en metode for opstilling af en business case, som virksomheder kan anvende i det strategiske arbejdsmiljøarbejde

Baggrund 1

- > Forskningsbehov mv. udpeget i litteraturen
- > Erfaringer med Arbejdsmiljørådets værktøj til arbejdsmiljøøkonomi, som COWI sammen med PwC udviklede i 2006
- > Erfaringer med rapporten "Arbejdsmiljø set med virksomhedsøkonomiske briller", som COWI udarbejdede for LO i 2010
- > Reaktionen på fremlæggelsen af benOSH-studiet og ISSA-studiet på det danske EU-formandsskabs konference om arbejdsmiljø i København juni 2012

Baggrund 2

- > Stigende interesse for arbejdsmiljøøkonomi som virkemiddel
- > Der efterlyses:
  - > Økonomien forbundet med godt og dårligt arbejdsmiljø i form af nøgletal og eksempler, herunder økonomien i vellykkede interventioner
  - > Bedre formidling af tal og eksempler
  - > Viden om økonomiens betydning for beslutninger om arbejdsmiljøforbedringer i virksomheder
  - > Viden om hvordan arbejdsmiljøøkonomi virker som virkemiddel i virksomheder

Projektmedarbejdere

Per Tybjerg Aldrich (projektleder), cand.polyt. (arbejdsmiljøarbejde) 1988

Rikke Voss Andersen, cand.scient. (folkesundhedsvidenskab) 2008

Gry Grundtvig, sociolog 2009

Pauline Lindskov Sachs, cand.scient.pol. 2010

Jingkun Li, cand.merc. (Finance and International Business) 2004

Morten Hørmann, cand.polit. 2004

Gitte Arnbjerg, fysioterapeut 1990, Master (org.psykologi) 2004

Susie Kjær, cand.psych. 1992, arbejds- og organisationspsykolog 2003

Sofie Juhl, sociolog 2014

Kaj Frick, Ph.D. (sociologi) 1994, fhv. prof., Sverige

Materiale og metode

> Multi-casestudie:

- > 9 vellykkede* cases med PSYK-interventioner
- > 7 vellykkede* cases med MSB-interventioner
- > 8 vellykkede* cases med ULYKKES-interventioner

Fundet via:

- Forebyggelsesfonden
- Arbejdstilsynets ulykkesindsats
- Arbejdsmiljøprisen (modtager/nomineret)
- Magasinet Arbejdsmiljø
- Kollegaer

> Dybdegående studie af den enkelte case

- > Hvad gik interventionen ud på?
- > Hvad gjorde interventionen vellykket?
- > Hvad var omkostningerne og gevinsterne?

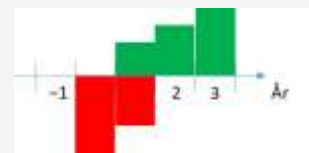
> Tværgående analyse af de 24 cases

- > Hvad gør interventioner vellykkede?
- > Hvad er økonomien i vellykkede interventioner?
- > Hvad betyder økonomien?

*Vellykkede cases = målene for interventionen blev nået ifølge de ansvarlige

Økonomisk evaluering

1. Tidsmæssig afgrænsning af indsatsen og dens effekter
2. Samlede økonomiske omkostninger til indsatsen = investeringen (- tilskud)
3. Samlede økonomiske gevinster ved indsatsen
4. Tilbagediskontering af omkostninger og gevinster
5. Beregning af Benefit Cost Ratio: $BCR = \frac{\text{Gevinster (kr.)}}{\text{Omkostninger (kr.)}}$

6. Usikkerheder:

1. Datagrundlaget
2. Kausalitet

PSYK cases

Arb.plads	Sektor	Antal	Intervention	Mål	År	Støtte
'Grøn' service	Off.	130	Dialogbaseret APV	Bedre psykisk arbejdsmiljø	2	
Hospitalsafd.	Off.	139	Anerkendelse, vagtplanlægning	Reducere fravær og personaleoms.	1	
Bank	Privat	395	Fysisk og psykisk arbejdsmiljø	Højere produktivitet, lavere fravær	6	
Entreprenør	Privat	75	Lederudvikling, kompetenceudvikling, sundhed	Trivsel, bedre ledelse, færre konflikter, lavere fravær	2	FBF m.fl.
Botilbud	Privat	60	Faglighed, uddelegering mv.	Bedre psykisk arbejdsmiljø	1	
Portører	Off.	63	Ledercoaching, dialog på tværs, kommunikationskursus	Øget social kapital, lavere fravær, fællesskab	2	FBF
Botilbud	Off.	23	Fagligt kursus, samarbejds kursus, supervision	Bedre psykisk arbejdsmiljø	6	
Boligforening	Privat	261	Voldspolitik, kriseberedskabsplan, temadag, film	Forebyggelse og håndtering af vold mv. samt psykisk nedslidning	1	FBF
Sagsbehandl.	Off.	43	Konflikt håndteringskursus	Øget tryghed	2	FBF

MSB cases

Arb.plads	Sektor	Antal	Intervention	Mål	År	Støtte
Genbrugstøj	Privat	40	Nyt materiel, ergonomikursus	Efterkomme AT-påbud, reducere ergonomiske belastninger	4	
Hjemmepleje	Off.	120	Forflytningsalgoritmer, træning, uddannelse af forflytningsvejl., hjælpemidler	Reducere nedslidning og arbejdsskader, lavere fravær	1	FBF
Hjemmepleje	Off.	800	Hjælpemidler, uddannelse af forflytningsvejledere	Færre arbejdsskader, lavere fravær	1	AT
Botilbud	Off.	70	Forflytningsvejlederkursus, forflytningsvejlederkursus	Bedre ergonomisk arbejdsmiljø, mindre nedslidning	2	
Hjemmepleje	Off.	50	Nyt rengøringskoncept, træning, undervisning i kommunikation og samarbejde	Lettere fysisk og psykisk rengøring	1	FBF
Entreprenør	Privat	170	Planlægning af opgaver, aktiviteter mhp. at forbedre samarbejde og kommunikation	Reduktion af ergonomiske belastninger	1	FBF
Dagpleje	Off.	525	Ergonomikursus, hjælpemidler	Lavere fravær	1	

Ulykkescases

Arb.plads	Sektor	Antal	Intervention	Mål	År	Støtte
Ældrepleje	Off.	1600	Undervisning, risikovurdering, dialogmøder, arb.skadeanal.	Færre forflytningsskader, lavere fravær	1	
Dagpleje	Off.	216	Undervisning, uddannelse af ergonomer	Bedre ergonomi, forebyggelse af ergonomiske arbejdsulykker	4	AT
Ældrepleje	Off.	240	Ansættelse af ergo-konsulenter, forflytningskursus, ergo-vejledning, eneliftning	Færre ulykker, besparelse	3	
Energi	Privat	6500	Lederkursus, sikkerhedskultur, ulykkeshåndtering	Bedre sikkerhedskultur, færre ulykker	2	
Mejeri	Privat	94	Kursus for alle i sikker adfærd	Bedre sikkerhedskultur, færre ulykker	2	
Botilbud	Off.	70	Org.-ændring, uddannelse, supervision, handleanvisninger	Færre voldsepisoder, færre ulykker	6	Region
Slakteri	Privat	900	Systematisk ulykkesregistrering og -opfølgning, sikkerhedstiltag	Færre ulykker	-	

Eksempel: Reduktion af arbejdsulykker i forbindelse med forflytninger i ældreplejen i kommune

> Baggrund:

- > Pludselig stigning i antallet af forflytningsskader i ældreplejen
  - ⇒ Drøftelse i Hoved-MED-udvalget
  - ⇒ Kommunaldirektøren bad ældrechefen om forklaring
  - ⇒ Drøftelse på årsmøde for AMO i ældreplejen
  - ⇒ Mål og handlinger aftalt på årsmødet

> Målgruppe: 1.600 medarbejdere i ældreplejen, hvoraf 1.200 beskæftiger sig med pleje

> Mål: 10 % reduktion af antal forflytningsskader, dvs. fra 59 i 2011 til 53 i 2012

Eksempel: Indsatsen

Eksempel: Målopfyldelse

År	Antal forflytnings-skader	Samlet fravær (kalenderdage)
2011	59	588
2012	42	354
2013	39	119

Målet var en reduktion på 10 % til 53 – det blev mere end nået

Eksempel: Andre effekter af indsatsen

- > Medarbejderne er blevet:
  - > Bedre til at tage op, når der er udfordringer med en borger
  - > Mere opmærksomme på deres arbejdsmiljø
  - > Bedre til at bruge arbejdsmiljørepræsentanterne
  - > Bedre til at italesætte og forstå risikovurderingerne
- > Ældreplejen er blevet bedre til at søge om hjælpemidler
- > Samarbejdet og den gensidige forståelse mellem ældreplejen og Træning- og Hjælpemiddelenheden er blevet bedre

Eksempel: Arbejdspladsens egen vurdering af, hvad der har bidraget til en vellykket indsats

- > Interesse for at nå målet og ledelsesopbakning til indsatsen på alle ledelsesniveauer helt op til kommunaldirektøren
- > Medarbejderopbakning, som bl.a. afspejler ledelsesopbakningen
- > Frikøbte arbejdsmiljørepræsentanter, som kan koncentrere sig 100 % om arbejdsmiljø
- > Arbejdsmiljøarbejdet hviler på arbejdsmiljørepræsentanterne og arbejdsmiljøkonsulenterne – ikke områdelederne
- > Alle gruppe-/mellemledere har fået arbejdsmiljøuddannelsen og deltager i arbejdsmiljøarbejdet

Eksempel: Virkningsevaluering

> Kontekst:

- > Ressourcer allokeret til arbejdsmiljøarbejdet
- > Forflytningsvejlederkorps
- > Oprustning af AMO
  - > Frikøbte arbejdsmiljørepræsentanter
  - > Gruppe-/mellemledere inddraget i arbejdsmiljøarbejdet
  - > Arbejdsmiljøarbejdet hviler på arbejdsmiljørepræsentanter og konsulenter – ikke områdeledere
- > Motiverede medarbejdere

> Virksomme mekanismer:

- > Topledelsens prioritering
- > Ledelsesopbakning på alle niveauer
- > Medarbejderinvolvering
- > Konkret og praksisnær dialog
- > Konkrete og praksisnære værktøjer

Eksempel: Økonomisk evaluering

Omkostninger (tidsforbrug)	Kr.
Risikovurdering:	
- Undervisning af FF-vejledere	26.119
- Udfyldelse af skemaer	7.439
Dialogmøder mellem enheder	21.688
Arbejdsskadeanalysekemaer	13.204
Forflytningskursus	2.535
SPA-møder	15.224
HP-opfølgingsmøder	2.573
Projektadministration	1.930
Total	90.712

Gevinster	Kr.
Fravær pga. forflytningskader [↓]	424.311
Vikarforbrug [↓]	50.449
Tid til håndtering af ulykker [↓]	23.347
Total	498.107

Med tilbagediskontering	Kr.
Gevinster	482.275
Omkostninger	88.524
Benefit Cost Ratio (BCR)	5,4

Hvordan indgår økonomiske overvejelser i beslutninger om og udformning af interventioner?

Forekommer **ofte**:

- > Hvis der er modtaget ekstern støtte:
  - > Budget over omkostninger
  - > Projektregnskab
- > Fokus på synlige omkostninger
- > Overvejelser om omkostninger har betydning for beslutningen
- > Ekstern støtte som forudsætning for indsats

Forekommer **sjældent**:

- > Budget for omkostninger, hvis der ikke er modtaget ekstern støtte
- > Et samlet budget for omkostninger og gevinster
- > Fokus på skjulte omkostninger
- > Indsats begrundet eksplicit i økonomiske gevinster
- > En økonomisk evaluering

Beregnete økonomiske gevinster er knyttet til:

- > **Reduceret fravær**
- > Lavere personaleomsætning
- > Personalereduktion
- > Reduceret vikarforbrug
- > Øget produktivitet
- > Øget omsætning
- > Reduceret forbrug af brændstof
- > Reduktion i (skjulte) omkostninger til:
  - > Ulykkeshåndtering
  - > Magtanvendelser og voldsepisoder

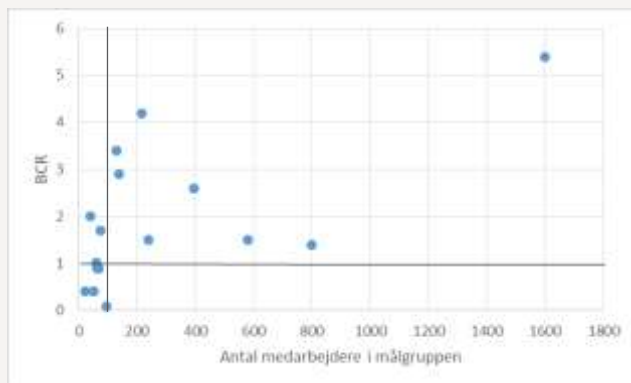
BCR

Arbejdsplads	Indsats	Emne	Investering (Mkr.)	Beregnet BCR	Forventet reel BCR
Ældrepleje	Forflytninger	ULYK	0,09 (0,09)	5,4	>1
Dagpleje	Ergonomi	ULYK	0,8 (0,6)	4,2	>1
'Grøn' service	Kommunikation og dialog	PSYK	0,2 (0,2)	3,4	>1
Hospitalsafd.	Anerkendende ledelse og kommunikation	PSYK	3,1 (3,1)	2,9	>1
Bank	Fys. og psyk. AM	PSYK	5,6 (5,6)	2,6	>1
Genbrugstøj	Arb. stillinger og løftemængde	MSB	3,1 (3,1)	2,0	>1
Entreprenør	Sundhed, trivsel, kompetenceudv.	PSYK	4,0 (2,0)	1,7	>1
Ældrepleje	Arbejdsulykker og ergonomi	ULYK	1,3 (1,3)	1,5	>1
Hjemmepleje	Forflytninger	MSB	4,8 (0,03)	1,5	>1
Hjemmepleje	Forflytninger	MSB	1,7 (1,2)	1,4	>1
Botilbud	Faglighed, gennemsigtighed og tillid	PSYK	4,8 (4,8)	1,02	>1
Portører	VSK og kompetenceløft	PSYK	1,0 (0,4)	0,9	>1

Arbejdsplads	Indsats	Emne	Investering (Mkr.)	Beregnet BCR	Forventet reel BCR
Botilbud	Forflytninger	MSB	0,09 (0,09)	0,9	>1
Energi	Arbejdsulykker	ULYK	8,0 (8,0)	0,5	<1
Botilbud	Faglighed, samarbejde og kommunikation	PSYK	2,4 (2,4)	0,4	<1
Hjemmepleje	Ergonomi ifm. rengøring	MSB	1,2 (0,1)	0,4	<1
Mejeri	Arbejdsulykker	ULYK	0,9 (0,9)	0,08	<1
Botilbud	Voldsepisoder	ULYK	2,1 (0,1)	?	?
Boligforening	Vold, trusler og chikane	PSYK	1,9 (0,4)	?	?
Sagsbehandl.	Vold og trusler	PSYK	1,1 (0,1)	?	?
Entreprenør	Arb. stillinger og anerkendende kommunikation	MSB	1,2 (0,2)	?	?
Slakteri	Arbejdsulykker	ULYK	?	?	?
Entreprenør	Arbejdsulykker	ULYK	?	?	?
Dagpleje	Ergonomi og hjælpemidler	MSB	0,4 (0,4)	?	?

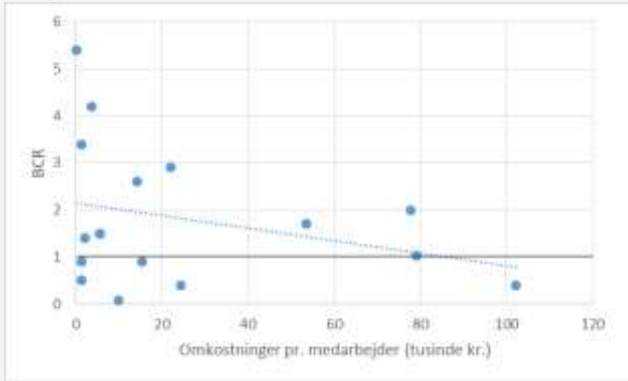
COWI

BCR i forhold til målgruppens størrelse

Tendens:
>95 medarbejdere ⇨ BCR > 1

BCR i forhold til investering pr. medarbejder

Tendens:

Jo lavere omkostninger pr. medarbejder desto højere BCR

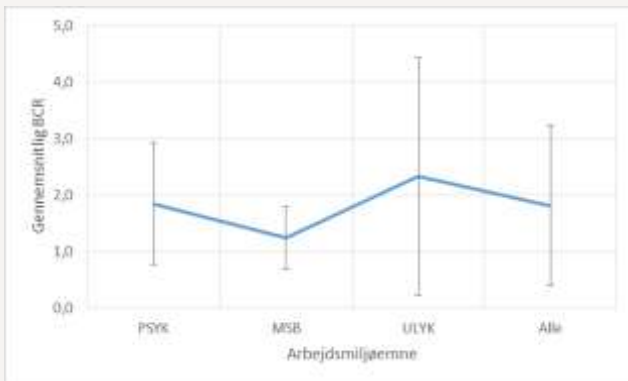
Forklaring:

Relativt høje omkostninger til en indsats er vanskeligere at tjene hjem igen gennem reduktion af fravær eller ulykker ved en lille målgruppe

23 | 2016.08.29
HOVEDRESULTATER FRA PROJEKTET

COWI

BCR i forhold til arbejdsmiljøemne

Data indikerer ingen forskel i BCR mellem arbejdsmiljøemnerne, når standardafvigelsen på de gennemsnitlige BCR-værdier tages i betragtning

24 | 2016.08.29
HOVEDRESULTATER FRA PROJEKTET

COWI

Data giver heller ikke grundlag for at pege på sammenhæng mellem BCR og:

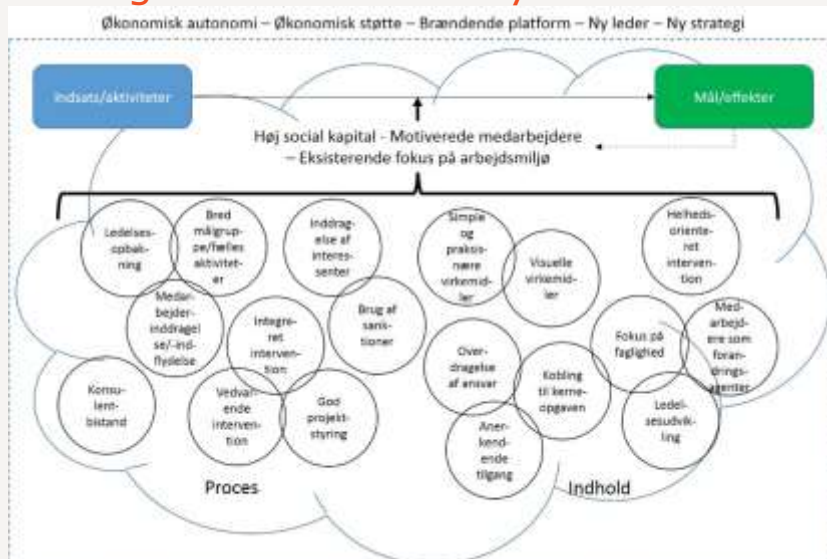
- > Sektor (offentlig, privat)
- > Ekstern økonomisk støtte eller ej
- > Størrelsen af den samlede investering i interventionen
- > Størrelsen af egenbetalingen
- > Størrelsen af sygefraværet før indsatsen

⇒ Et større datamateriale er nødvendigt for at afgøre, om der er sammenhæng

Eksempler på 'utilsigtede' effekter

- > Større opmærksomhed på arbejdsmiljø
- > Mere/bedre samarbejde
- > Stolthed over arbejdspladsen
- > Større faglig stolthed
- > Bedre omdømme
- > Højere medarbejdertilfredshed
- > Mere fællesskab på arbejdspladsen
- > Mere kvalitet i kerneydelsen
- > Mere opbakning fra ledelsen
- > Mere kollegial opbakning
- > Større åbenhed om udfordringer
- > Mere gennemsigtighed
- > Højere tryghed i ansættelsen
- > Større fleksibilitet
- > Udvidet netværk
- > Mere ansvarlig adfærd
- > Større vertikal og horisontal tillid
- > Større arbejdsglæde
- > Mere attraktiv arbejdsplads

Hvad gør en indsats vellykket?

En vellykket indsats:

- Bygger på en stærk forandringslogik
- Forholder sig til konteksten
- Aktiverer vigtige mekanismer

COWI

Konklusioner

- > Indsatser i forhold til PSYK, MSB og ulykker kan være lønsomme
- > Økonomi spiller en rolle for beslutninger om arbejdsmiljøindsatser
  - > Men besluningsgrundlaget er ofte meget mangelfuldt
- > Der er et potentiale i øget fokus på økonomiske gevinster og brug af ex ante og ex post cost/benefit-beregninger
- > Arbejdspladser har brug for hjælp til at foretage både ex ante og ex post cost/benefit-beregninger – især i forhold til at inddrage:
  - > Skjulte/afledte omkostninger
  - > Gevinster

Implikationer

- > Myndigheder, pensions- og forsikringsselskaber, organisationer m.fl. kan:
  - > **Skabe anledninger** til indsatser på arbejdspladser via økonomisk støtte, påbud, medieomtale mv.
  - > **Sænke barrierer** for indsatser på arbejdspladser via økonomisk støtte
  - > **Hjælpe arbejdspladser** til at foretage lønsomme investeringer i vellykkede indsatser og til at evaluere indsatser via vejledning og værktøjer mv.
- > Ledere, arbejdsmiljørepræsentanter, arbejdsmiljøprofessionelle o.a. kan bane vejen for indsatser ved:
  - > At **gribe anledninger**
  - > Øget **fokus på gevinster**

Opsamling i forhold til konferencens spørgsmål

- > Hvad skal der til, for at en arbejdsmiljøindsats bliver vellykket?
  - > At indsatsen bygger på en stærk forandringslogik, forholder sig til konteksten og aktiverer vigtige mekanismer
- > Er en vellykket arbejdsmiljøindsats også lønsom?
  - > Ja ofte - hvis investeringen sættes i relation til de forventede gevinster
- > Hvilke økonomiske gevinster kan vellykkede arbejdsmiljøindsatser give?
  - > Højere omsætning, lavere fravær, lavere personaleomsætning, højere produktivitet,, lavere vikarudgifter, tidsbesparelser, reduceret forbrug af rå- og hjælpestoffer, ...
  - > BCR omkring 2 i gennemsnit

Mere info

Per Tybjerg Aldrich
COWI A/S
56 40 10 39
pea@cowi.dk

cowi.dk

cowi.dk/arbejdsmiljoe

arbejdsmiljoeoekonomi.wordpress.com/